

2. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. К.: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
3. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура / монографія за ред. В. Г. Кременя. К. : Педагогічна думка, 2008. 472 с.

Ірина ПЕТРЕНКО

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ГУМАНІТАРНОЇ СФЕРИ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Професії гуманітарної сфери в будь-якому суспільстві є затребуваними як з об'єктивних, так і з суб'єктивних причин. Побудовані на засадах міжособистісної взаємодії, вони є дуже різноманітними за змістом, і водночас спорідненими, оскільки мають своєю загальною метою впорядкування тих чи інших сфер людського життя, надання йому нової якості – зазвичай, більш високої, ніж досі. Удосконалення реалій гуманітарної сфери повинне бути обов'язковим супутником науково-технічного прогресу, становити з ним єдине ціле, а певною мірою – і надавати йому єдино логічного сенсу: служіння людині і людству.

Водночас, гуманітарна сфера ставить перед фахівцем досить високі вимоги, пов'язані з його особистісними якостями. Впливаючи на життєорганізацію інших людей, спонукаючи їх до прийняття тих чи інших важливих рішень, зміни чи коригування поглядів, принципів, формуючи аксіологічну складову суспільного буття, необхідно мати не лише відповідні здібності, а й бути досконалою особистістю, розвинутою в інтелектуальному та емоційному відношенні. І цю специфіку так чи інакше повинні враховувати заклади вищої освіти, здійснюючи підготовку бакалаврів та магістрів медичних, педагогічних, юридичних, філологічних та інших професій гуманітарної сфери.

Традиції вітчизняної вищої освіти багато в чому суголосні сказаному. Насамперед слід відзначити досвід педагогічних ЗВО, де особистісно-розвивальний складник був і залишається вагомим у загальній системі професійної підготовки. Слід віддати належне, зокрема, ідеям І. А. Зязюна щодо впливу на особистість майбутнього вчителя засобами мистецтва, залучення до творчої діяльності, естетизації освітнього середовища. Виховні аспекти підготовки фахівців гуманітарної сфери досліджували також І. Бех, Г. Васянович, С. Вітвицька, О. Дубасенюк, О. Кочерга, Л. Москальова, В. Радул, Ю. Шалівська, О. Шостак та ін. (педагогічна освіта), М. Асламова, Л. Примачок, Р. Слухенська, Т. Шутько та ін. (медична освіта), Т. Артерчук, С. Гусарєв, О. Денищик, О. Макєєва, С. Сливка, О. Сокаль, О. Тихомиров та ін. (юридична освіта), С. Барилко, Н. Білоус, Н. Левицька та ін. (філологічна освіта) тощо. При цьому практично завжди автори, враховуючи напрацювання попередніх поколінь, торкалися ретроспективи проблеми в її теоретичному представленні, розглядали застосування науково-дослідницького, методичного спадку, і значно рідше зверталися до виховного потенціалу краєзнавчих, мистецьких та локально-галузевих скарбниць – музеїв і похідної від них музейної педагогіки.

З прагненням розширити коло застосування музейних ресурсів у практиці підготовки фахівців гуманітарної сфери пов'язана **мета** цієї статті – здійснити теоретичний аналіз можливостей музейної педагогіки щодо розвитку особистісних якостей зазначеного контингенту студентів.

Сутність музейної педагогіки в її цільовому і функціональному призначенні дослідники (О. Валенкевич, Н. Кардаш, Р. Силко, І. Червінська та ін.) визначають з деякими відмінностями, акцентуючи насамперед аспекти, що безпосередньо стосуються предмета їхнього вивчення. Так, досить об'єктивно характеризує її Р. Силко, позиціонує

термін «музейна педагогіка» як «поняття, що відображає новий етап у реалізації освітньо-виховного потенціалу музею та розглядається вітчизняними вченими як нова галузь педагогічної науки, що має міждисциплінарний характер, перебуваючи на «перехресті» музеєзнавства, соціальної педагогіки та педагогіки дозвілля» і зазначаючи, що вона «побудована на основі науково-практичної діяльності й орієнтована на передачу культурно-освітнього досвіду в умовах музейного середовища» [3]. Проте, на нашу думку, варто було б наголосити: музейна педагогіка унікальна також тим, що має в своєму розпорядженні потужні ресурси впливу на емоційну сферу особистості і сприяє формуванню досвіду естетичного сприйняття дійсності в її безпосередньому та опосередкованому представленні, який є одним з інструментів гуманістично спрямованого самовиховання.

Розглядаючи професійне самовиховання як цілеспрямоване, свідоме перетворення власної особистості і спираючись на численні судження дослідників, Ю. Шалівська бачить у ньому «соціально обумовлений процес, що є результатом і умовою професійного виховання, особливою стороною виховного процесу; специфічною діяльністю, що передбачає формування у людини потреби свідомого професійного саморозвитку»; «свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня власної професійної компетенції та розвитку професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку» [5, с. 282-283]. Разом із тим, слід урахувати, що прагнення до змін, потреба в саморозвитку виникає у людини лише тоді, коли вона усвідомлює розбіжність між власним рівнем розвитку і рівнем більш високим, але потенційно досяжним за умови докладання певних зусиль.

Вочевидь, слухним є припущення, що у більшості вчорашніх школярів досвід сприйняття професійної реальності та дотичних до неї явищ дійсності є недостатнім для того, щоб спричинити особистісний саморух до зразка, який, ймовірно, через брак цього самого досвіду ще й не усвідомлюється, не ідентифікується саме як особистісний і професійний зразок. Багатолітні викладацькі спостереження автора свідчать, що навіть той, хто близько знайомий з обраною професією (колишній учень, пацієнт тощо) далеко не завжди усвідомлює логіку дій майстра своєї справи в певних обставинах, завважає у них закономірність, систему, здатен простежити розвиток задуму в часі тощо. Тож можемо стверджувати, що лише факти деякої обізнаності з професійною сферою та вибору відповідної професії ще не роблять молоду людину активним суб'єктом самовиховання, творцем досконалого варіанту власної особистості. Студент повинен мати змогу постійно нарощувати чутливість до обставин свого буття, його значущих рис, поступово формуючи здатність відкривати властиві йому причинно-наслідкові зв'язки, прогнозувати і проектувати професійну дійсність, усвідомлюючи себе суб'єктом перетворення цієї дійсності і водночас перетворення власної особистості задля успішного втілення осмисленого і обґрунтованого наміру.

Не вдаючись до більш розлогого опису притаманних музейному закладу психолого-педагогічних чинників описаного процесу, зазначимо все ж, що середовище музею, його «обличчя» саме по собі є інструментом впливу на особистість, носієм певного психологічного імпульсу. Не можна не погодитися з Р. Силко, що музейний експонат, який «володіє інформаційними, експресивними функціями, в умовах музейного середовища має унікальні можливості впливати на інтелектуальні та емоційні процеси особистості відвідувача одночасно, а кожна експозиція є своєрідною програмою передавання через експонати знань, навичок, суджень, оцінок та почуттів» [3].

Цікаву особливість музею підкреслює Н. Кардаш, стверджуючи, що, поруч з іншим, він «може служити місцем зустрічі та діалогу різних поколінь, де чітко проілюстровано підходи до проблем, пов'язаних з вибором добра або зла, мудрості або безумства, істини чи брехні, дії або неробства» [2, с. 49]. Історії, пов'язані з окремими експонатами та відповідними їм персоналіями, сприяють формуванню ставлень до тих чи інших людських якостей, диференціації прекрасного і потворного, істинного і хибного,

спонукають до філософських роздумів, необхідних для вироблення навичок із гуманістичних позицій оцінювати явища дійсності і адекватно реагувати на них.

Практика застосування музейної педагогіки на різних рівнях освіти зустрічається сьогодні майже повсюдно. Зокрема, О. Валенкевич повідомляє, що «у багатьох європейських країнах розроблено комплексні програми діяльності музею і школи та інших освітніх закладів. Так, статистика свідчить, що в музеях Голандії, Данії, Англії, Німеччини, Польщі найбільш потенційні групи відвідувачів - це учнівська молодь і студенти (понад 70%), які приходять до музею разом зі своїми педагогами. У музеях не лише презентуються виставки, тут проходять уроки історії, образотворчого мистецтва, малювання, пластики тощо» [1].

На жаль, в Україні багаті можливості музейної педагогіки сьогодні реалізуються недостатньо. Аналізуючи стан використання музейних ресурсів з педагогічною метою школами рідного їй Прикарпаття, вчений-педагог і краєзнавець І. Червінська з сумом говорить, що «освітньо-виховний потенціал музеїв залишається сьогодні ще недостатньо затребуваним... Можна констатувати наявність низки суперечностей між накопиченим у педагогіці великим досвідом освоєння культурно-освітнього простору музею щодо виховання учнів і відсутністю відповідних інноваційних педагогічних технологій, що забезпечують їх продуктивне застосування; необхідністю художньо-естетичного виховання учнів у процесі взаємодії школи та художнього музею і недостатньою розробкою змісту та способів його реалізації» [4, с. 17]. З великою мірою вірогідності можемо припустити, що недооцінка музею як багатогранного культурно-освітнього і виховного простору притаманна сьогодні і вищій школі, що змушує замислитися над необхідністю усунути цю прогалину.

Можливості музейної педагогіки як засобу розвитку особистості майбутнього фахівця гуманітарної сфери на сьогодні вже не викликають сумнівів. Тому перспективи подальших досліджень бачимо у більш повному обґрунтуванні і систематизації виховних і дидактичних чинників, притаманних музейним закладам, і виявленні закономірностей їхнього впливу на гуманізацію орієнтирів особистісного становлення дітей та молоді.

Список використаних джерел

1. Валенкевич О. В. Становлення та розвиток музейної педагогіки. *Проблеми освіти: Наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України*. Київ, 2015. Вип. 85. С. 48–52.
2. Кардаш Н. В. Музейна педагогіка: ретроспективний аналіз. *Педагогічні науки*. 2015. Вип. 125. С. 46–58.
3. Силко Р. М. Особливості естетичного виховання студентів засобами музейної педагогіки. [Електронний ресурс]. URL:https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=956 (дата звернення: 26.09.2020).
4. Червінська І. Музейна педагогіка як інструмент взаємодії закладів освіти і музеїв у сучасному соціокультурному просторі. *Освітні обрії*. 2019. №2(49). С. 16–21.
5. Шалівська Ю. В. Професійне самовиховання майбутнього вчителя: теоретичні аспекти проблеми. *Інноватика у вихованні: Зб. наук. праць*. 2019. № 10. С. 281–288.

Микола БЛИЗНЮК

НАВЧАЛЬНИЙ КУРС «СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ» ЯК ІННОВАЦІЙНА ПРАКТИКА ПЕДАГОГІЧНОГО ВИШУ

Сталий розвиток суспільства стосується всіх без винятку – фахівців різних за освітою, віком, спрямуванням, традиціями, можливостями [1–4]. Навчальний курс, що